

16.6.2025

Sámi bálgosat rs | Säämi palgâseh rs |
Sää'm palggâz rō | Saamelaispaliskunnat ry
sami.balgosat@gmail.com

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Asia: Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi poronhoitolain muuttamisesta

Viite: Lausuntopyyntö VN/7326/2024

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Saamelainen poronhoito.....	2
3 Saamelaisen poronhoidon oikeudellinen pohja.....	3
4 Saamelaispaliskunnat ry:n yleiset huomiot.....	4
5 Saamelaispaliskunnat ry:n 2–5 lukujen alaluku- ja/tai sivukohtaiset huomiot.....	5
6 Saamelaispaliskunnat ry:n huomiot 7.1 Poronhoitolain säännöskohtaiset perustelut -lukuun	6
7 Teurastuksen laiminlyöntimaksun oikeudelliset epäselvyydet	11
8 Saamelaispaliskunnat ry:n huomiot muista muutettavista laeista	12
9 Saamelaispaliskunnat ry:n huomiot 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -lukuun	12
Porojen vähentämisestä päättämisen ja vähentämisen toimeenpanon keskeiset periaatteet	16
Sanktio vähentämättä jääneistä poroista eli rästiporoista	17

1 Johdanto

Saamelaispaliskunnat ry on vuonna 2018 perustettu yhdistys, johon saamelaisten kotiseutualueen¹ 13 paliskunnasta kuuluvat seuraavat 12 paliskuntaa; Hammastunturi, Kaldoaivi, Käsivarsi, Lappi Muddusjärvi, Muotkatunturi, Näkkälä, Näätämö, Paatsjoki, Paistunturi, Sallivaara ja Vätsäri.

Yhdistyksen toiminnan tarkoitus on saamelaispaliskuntien poronhoidon edistäminen ja edunvalvonta. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys seuraa alan taloudellista kehitystä ja lainsäädäntöä sekä tekee

¹ Laki saamelaiskäräjistä 974/1995, 4 §

näihin liittyviä aloitteita, esityksiä ja antaa lausuntoja. Yhdistys ohjaa ja neuvoo jäseniään ammatinharjoittamiseen liittyvissä asioissa järjestämällä kokouksia, neuvontatilaisuuksia ja koulutusta sekä laatimalla tarvittavia asiaa koskevia selvityksiä.

Lisäksi Suoma boazosàmit rs, Suomen porosaamelaiset ry yhtyy Saamelaispaliskunnat ry:n lausuntoon.

2 Saamelainen poronhoito

Saamelaisten kotiseutualueen paliskunnissa harjoitetaan saamelaista perinteistä poronhoitoa, joka on muotoutunut kullekin alueelle tyypilliseksi niin luonnon olosuhteiden mutta myös eri saamen kieliryhmien² kulttuurien ja historioiden johdosta. Saamelainen poronhoito perustuu luonnonlaitumiin ja laidunkiertoon. Laidunten yhtenäisyys, rauhallisuus, kytkeytyneisyys sekä eri vuodenaikoina käytettävät riittävät laitumet ovat kestävän saamelaisen poronhoidon keskiössä. Laidunkiertojärjestelmä pohjautuu porojen luontaiseen käyttäytymiseen sekä saamelaisten poronhoitajien kulttuuriin tapoihin, joista porojen paimentaminen on yksi saamelaisen poronhoidon kulmakivistä. Laidunkiertojärjestelmän ja aktiivisen paimentamisen tarkoituksena on varmistaa kestävä laidunten käyttö. Kun paliskuntajärjestelmä luotiin, järjestelmässä ei otettu huomioon sitä, miten saamelainen poronhoito on järjestetty saamelaisessa yhteiskunnassa. Paliskuntajärjestelmä oli heti lähtökohdiltaan saamelaisen poronhoidon erityispiirteitä häivyttävä. Saamelaiselle poronhoidolle on hyvin tyypillistä, että paliskuntien sisällä osakkaat muodostavat pienempiä poronhoitoyksiköitä saamelaisten omien lakien ja tapaoikeuden pohjalta, ja riippuen alueesta näitä yksiköitä kutsutaan kyläryhmiksi, siidoiksi tai tokkakunniksi. Kyläryhmät/siidat/tokkakunnat laidunalueineen ovat yksi esimerkki siitä, miten saamelaisten perinteinen siidajärjestelmä ilmenee nykyaikana.

Saamelaista poronhoitoa on vaikea tyhjentävästi määritellä, koska se on niin merkittävä ja läpi leikkaava osa saamelaista luontoon pohjautuvaa kulttuurimuotoa. Poronhoito on saamelaisten oman kielien, kulttuurin ja elämänmuodon ylläpitämisen ja kehittämisen keskeisimpiä osatekijöitä, minkä kautta saamen kieltä, saamelaista aineetonta ja aineellista kulttuuriperintöä sekä saamelaisten perinteistä tietoa siirretään sukupolvelta toiselle. Saamelaisessa poronhoidossa noudatetaan saamelaisen omia lakeja ja tapaoikeutta, jotka koskevat esimerkiksi poronhoitokäytäntöjä, kyläryhmien/siidojen/tokkakuntien laidunalueiden hallinta- ja käyttöoikeutta sekä sukumerkkikäytäntöjä. Saamelainen poronhoito on myös keskeinen osa saamelaista ravintoautonomiasa, ruokaturvaa, immateriaalista kulttuuriperintöä, kulttuurimaisemaa ja kulttuuriympäristöä.

Saamelaisten kotiseutualueen paliskuntien alueille sijoittuu erilaisia kilpailevia maankäyttömuotoja, joilla on kielteisiä vaikutuksia saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamiselle ja joita ovat esimerkiksi koneellinen ja käsin tapahtuva kullanhoidonta, metsätalous, matkailu (mm. kalastusmatkailu, massamatkailukohteet, koiravaljakkotoiminta), metsästys ja metsästysturismi, infrastruktuuri (mm. tiet, metsäautotiet, maastoliikennereitit, sähkö-, lämpö- ja vesilinjat), vesivoima, auto- ja rengastestaus, puolustusvoimien alueet sekä jokaisenoikeudet. Kilpaileva maankäyttö muodostaa yksinään tai yhdessä muiden maankäyttömuotojen kanssa huomattavia negatiivisia vaikutuksia saamelaiselle poronhoidolle erityisesti laitumien pirstaloitumisen ja kytkeytymättömyyden takia. Erilaisilla ympäristövaikutuksilla on suoria ja monikerroksisia vaikutuksia saamelaisen poronhoidon harjoittamiseen. Keskeisimpiä tulevaisuuden uhkakuvia ovat kaivostoiminta ja tuulivoima.

² Inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kieliryhmät.

Ilmastonmuutos uhkaa pohjoisen ilmastoon ja luontoon pohjautuvaa saamelaisten kulttuurimuotoa, erityisesti saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamista. Saamelaisen poronhoidon kyky sopeutua ja varautua ilmastomuutokseen on täysin riippuvainen metsä- ja tunturiluonnon tilasta. Mitä monimuotoisempi ja luonnontilaisempi luonnon tila on, sitä parempi resilienssi saamelaisella poronhoidolla on ilmastomuutosta vastaan. Sen vuoksi laitumien suojeleminen ja ennallistaminen sekä luontokadon pysäyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen ovat elintärkeitä saamelaiselle poronhoidolle.

3 Saamelaisen poronhoidon oikeudellinen pohja

Saamelaiset ovat Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa. Saamelaisten oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on turvattu sekä kansallisessa lainsäädännössä että kansainvälisissä sopimuksissa. Perustuslain (731/1999) 17.3 §:n mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Vakiintuneen tulkinnan mukaisesti kulttuurina pidetään myös saamelaisten perinteisiä elinkeinoja³, mukaan lukien poronhoito, sekä näiden elinkeinojen nykyaikaisia soveltamismuotoja⁴.

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (KP-sopimus) on keskeisin sitova sopimus, jonka 27 artiklassa saamelaisille turvataan kulttuurin elinvoimaisena säilyminen, mukaan lukien taloudellinen kannattavuus, ja siten huomattavan haitan kieltä eli implisiittinen kulttuurin heikentämiskiello. KP-sopimukselle on Suomessa annettu kansallisen lain asema.⁵ Tehtäessä päätöksiä kilpailevan maankäytön hyväksymisestä 27 artikla turvaa alkuperäiskansalle oikeuden tulla tehokkaasti kuulluksi. Lisäksi alkuperäiskansan elinkeinoille ja kulttuurimuodolle haittoja aiheuttavien toimenpiteiden hyväksyttävyyden arvioinnissa ne on otettava huomioon kumulatiivisesti siten, että väestöjen puuttumisen yhteisvaikutus voi muodostua KP-sopimuksen loukkaukseksi.⁶ YK:n ihmisoikeuskomitea on alkanut myös peräänkuuluttaa alkuperäiskansojen vapaata ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta (free, prior and informed consent, FPIC). FPIC turvataan myös YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksessa ja muussa ihmisoikeusnormistossa.⁷ KP-sopimuksen 1 artikla takaa lisäksi saamelaisille kansana itsemääräämisoikeuden.

Saamelainen poronhoito perustuu luonnon kestäväan hyödyntämiseen, perinteiseen laidunkiertoon ja paikallisen ravinnon turvaamiselle niin poroille kuin ihmisillekin. Saamelainen poronhoito ylläpitää saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa ja käytänteitä, joita suojelee YK:n biologista monimuotoisuutta koskeva koskevan yleissopimuksen⁸ (jäljempänä biodiversiteettisopimus) artikla 8(j). Saamelainen poronhoito on myös biodiversiteettisopimuksen artikla 10(c):n suojelemaa luonnonresurssien kestäväan hyödyntämistä perinteisten kulttuuristen tapojen mukaisesti.⁹

³ HE 248/1994 vp ja PeVM 17/1994 vp.

⁴ PeVL 38/2004 vp.

⁵ Asetus kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen sekä siihen liittyvän valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamisesta (8/1976).

⁶ Scheinin, M. 2024. Kansainväliset alkuperäiskansaoikeudet ja niiden toteutuminen Suomessa. Selvitys saamelaisten totuus- ja sovintokomissiolle.

⁷ Heinämäki, L. & Raitio, K. 2019. Tiivistelmä saamelaiskulttuurin heikentämiskiellosta: edellytyksenä tehokkaat neuvottelut ja vaikutusten arviointi.

⁸ Convention on Biological Diversity 1992.

⁹ Saamelaiskäräjät. Dnro: 353/D.a.5/2019.

Suomen EU:n liittymissopimuksen pöytäkirjassa nro 3¹⁰ on huomioitu, että Suomi on sitoutunut saamelaisten elinkeinojen, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen. Pöytäkirjassa katsotaan, että perinteinen saamelaiskulttuuri ja saamelaiselinkeinot ovat riippuvaisia luontaiselinkeinoista, kuten poronhoidosta, saamelaisten perinteisillä asuinalueilla. Pöytäkirjassa on muun muassa sovittu seuraavaa: *"Sen estämättä, mitä EY:n perustamissopimuksessa määrätään, saamelaisille saadaan myöntää yksinoikeuksia poronhoidon harjoittamiseen perinteisillä saamelaisalueilla."*

Poronhoitolakia (848/1990) sovelletaan poronhoidon harjoittamiseen poronhoitoalueella. Lain 2 § *Poronhoitoalue* säättää poronhoidon heikentämiskiellosta: *"erityisesti poronhoitoon varatulla alueella (johon saamelaisten kotiseutualue kuuluu) valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle."* Lain 3 § *Poronhoidon harjoittamisoikeus* säättää ns. vapaasta laidunnusoikeudesta: *"poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta."* Poronhoito-oikeus siihen kiinteästi kuuluvine vapaine laidunnusoikeuksineen on ylimuistoinen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus. Vapaa laidunnusoikeus on poronhoidon olemassaolon ja kannattavuuden edellytys. Vapaa laidunnusoikeus tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa luonnosta maan omistuksesta riippumatta. Lain 53 § *Neuvotteluvelvollisuus* on taas keskeinen säännös paliskuntien osallistamisesta omalla alueellaan tapahtuvaan maankäyttöön: *"suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa."*

Saamelaisen poronhoidon yhteydessä on myös huomioitava saamelaisten kulttuurin nauttimisen oikeuden ylisukupolvinen luonne, eli saamelaisten oikeus paitsi tänään harjoittaa saamelaista kulttuurimuotoa mutta myös oikeus siirtää se tuleville sukupolville lain ja julkisen vallan suojaamana.

Edellä mainittu huomioiden Saamelaispaliskunnat ry muistuttaa, että saamelaisten kotiseutualueen paliskunnat osakkaineen ovat poronhoidon osalta oikeudenomistajia ja oikeudenhaltijoita sekä omilla alueillaan toimivia itsenäisiä yksiköitä. Saamelaisten kotiseutualueen paliskunnat ja Saamelaispaliskunnat ry ovat saamelaisen poronhoidon ja elinkeinon ensisijaisia edustajia.

4 Saamelaispaliskunnat ry:n yleiset huomiot

Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että pykälien käännökset olisi tullut olla saatavilla lausunkierroksella saamen kielilain mukaisesti myös inarin- ja koltansaameksi pelkän pohjoissaamen sijaan. Yhdistys muistuttaa, ettei voimassa olevasta poronhoitolaista löydy kokonaisuudessaan millään saamen kielellä käännöstä. Saamelaispaliskunnat ry edellyttää, että poronhoitolaki muutettuine pykälineen tulee löytyä inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielillä.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että poronhoitolakia tulisi edelleen päivittää erityisesti poronhoitolain 53 §:n mukaisen neuvotteluvelvoitteen sekä saamelaisen poronhoidon erityispiirteiden tunnistamisen osalta.

¹⁰ 11994N/PRO/03.

5 Saamelaispaliskunnat ry:n 2–5 lukujen alaluku- ja/tai sivukohtaiset huomiot

5.1 2.1.2 Porolaidunten kunto ja tuottokyky -luku

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että 2.1.2 Porolaidunten kunto ja tuottokyky -luvun Porojen laidun-
tamisen vaikutukset laidunalueisiin -alaluku on tasapainoinen verrattuna lakimuutosta valmistelleen
työryhmän kuulemisissa käytössä olleeseen versioon nähden.

5.2 Sivulla 11 oleva kappale

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että alla olevaa kappaletta tulee muuttaa, koska saamelaisten koti-
seutualueella sijaitsevilla paliskunnissa muun maankäytön vaikutus laitumiin on myös erittäin suurta.
Esimerkiksi Muddusjärven paliskunnassa talvilaitumista on hakattu 47,2 % metsätalouden toimesta,
ja tällä on huomattavia vaikutuksia laidunten tilaan.

*”Varsinkin poronhoitoalueen etelä- ja keskiosan 33 paliskunnassa laidunmetsien ra-
kennetta hallitsevat hakkuualueet, taimikot ja nuoret kasvatusmetsät, joiden laatu tal-
vilaitumina on selvästi heikompia kuin aikaisempien vanhojen laidunmetsien laatu.
Muun maankäytön ja infrastruktuurin peittoalueet sekä niitä ympäröivät, poronhoitoa
vaikeuttavat häiriöalueet kattavat ja pirstovat jo yli neljänneksen laidunten kokonais-
alasta. **Poronhoitoalueen pohjoisosan paliskunnissa muun maankäytön vaikutus lai-
tumiin on huomattavasti tätä pienempää.**”*

5.3 Sivulla 23 oleva kappale

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että alla olevan kappaleen viimeistä lausetta tulee tarkentaa. Mistä
laskettuna yli 400 poron omistajia on hieman yli 20?

*”Poronomistajia on noin 4 300. Määrä on pysynyt viimeisen vuosikymmenen ajan
melko vakiona. Poronomistajista noin 52 prosenttia asuu erityisesti poronhoitoa varten
tarkoitettulla alueella, jolla on noin 62 prosenttia poronhoitoalueen poroista. Päätoi-
misten poronhoitajien osuus vaihtelee paliskunnittain. Koko poronhoitoalueella noin
81 prosenttia eloporoista on porotalouden eläinkohtaisen tuen piirissä, eli niiden omis-
tajat kuuluvat ruokakuntaan, joka omistaa vähintään 80 eloporoa. Poronomistajista
noin 77 prosenttia omistaa alle 80 poroa. Pienten porokarjojen suurta määrää selittää
osittain se, että poronhoitajaperheissä lapsilla ja jo eläköityneillä henkilöillä on usein
oma poromerkki ja vähintään muutama poro, mikä tukee ylisukupolvista poronhoito-
kulttuuria. **Yli 400 poron omistajia on hieman yli 20.**”*

5.4 Sivulla 31 oleva lause

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että yhdistys lisätään alla olevaan lauseeseen, koska se on tuonut
vastaavan huomion syystalvella 2024 järjestetyissä kuulemisissa.

*”Saamelaiskäräjät ja Saamelainen ilmastoneuvosto ovat pitäneet tärkeänä, että poron-
hoitolaissa olisi sääntelyä saamelaiskulttuurin turvaamisesta.”*

5.5 4.2.4 Ympäristövaikutukset -luku

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että alla oleva 4.2.4-luvun ensimmäinen kappale poistetaan, koska
siinä tulisi käsitellä kaikkia poronhoitoalueen luontotyyppejä, ei pelkästään tunturiluontoa.

”Poro on eläin, joka paitsi kuluttaa tunturiluontoa ja jäkälikköjä myös auttaa tunturiluontoa ja siihen sopeutunutta lajistoa säilymään lämpenevässä ilmastossa esimerkiksi torjumalla pensoittumista ja tunturin metsittymistä.”

5.6 4.2.6 Vaikutukset saamelaiskulttuuriin -luku

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että 4.2.6 Vaikutukset saamelaiskulttuuriin -luku tulee kirjoittaa uudelleen, koska erityisesti luvun ensimmäinen lause on epäasiallinen ja paljastaa, ettei poronhoidon ja sitä sääntelevän poronhoitolain merkitystä saamelaiskulttuurille ja siihen sisältyvälle saamelaiselle poronhoidolle tunnisteta. Luvussa tulisi käsitellä esimerkiksi saamelaisen poronhoidon läpileikkaavuutta ja merkitystä eri saamen kieliryhmille niin aineettoman kuin aineellisenkin kulttuuriperinnön näkökulmasta. Luvussa tulisi erityisesti käsitellä ehdotetun 1 a §:n lisäämisen merkitystä lakiin.

Lisäksi Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että puhuttaessa saamelaisen poronhoidon jakautumisesta paliskuntien sisällä pienempiin poronhoitoyksiköihin saamelaisen poronhoidon siidajärjestelmän mukaisesti, sen yhteydessä tulee mainita kyläryhmät, siidat ja/tai tokkakunnat. Nämä termit ovat käytössä eri puolilla saamelaisten kotiseutualuetta.

5.7 Sivulla 41 oleva lause

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että alla olevasta lauseesta poistetaan sanat *yhteensovittamisella ja*, koska ehdotetut laidunten hoito- ja käyttösuunnitelmapykälät eivät velvoita yhteensovittamiseen.

”Suunnitteluun liittyvällä yhteensovittamisella ja porojen ohjaamisella häiriötekijöitä ja niiden haittavaikutuksia sekä niistä johtuvia vastakkainasetteluja voitaisiin vähentää.”

5.8 5.1.2 Porojen määrän hallinta ja vähentäminen -luku

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että 5.1.2 Porojen määrän hallinta ja vähentäminen -luvun toisen kappaleen viimeiseen lauseeseen lisätään, että Saamelaiskäräjien lisäksi yhdistys on tuonut esiin, että kiintiöjärjestelmät eivät sovellu saamelaiskulttuuriin.

6 Saamelaispaliskunnat ry:n huomiot 7.1 Poronhoitolain säännöskohtaiset perustelut -lukuun

1 a § Lain tarkoitus

1 a §:n säännöskohtaisten perustelujen kolmannessa kappaleessa on lause *”Suojattavat yleiset edut liittyvät erityisesti luonnonvarojen liikakäytön estämiseen.”* Tämän osalta Saamelaispaliskunnat ry toteaa, että lause on ristiriitainen, koska muu maankäyttö aiheuttaa suurelta osin laidunvarojen vähentymisen sekä laidunten käytön estymisen, pirstaloitumisen jne. Poronhoito ei näin ollen pysty yksin vaikuttamaan ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväen poronhoidon perusedellytyksiin, koska kaikki muu luonnonvarojen (liika)käyttö vaikuttaa poronhoitoon.

Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että 1 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa tulisi viitata perustuslain 17.3 pykälään, joka on pykäläehdotukseen ehdotetun saamelaisten aseman ja saamelaiskulttuurin turvaamistavoitteen taustalla.

10 § Porojen tuominen paliskunnan alueelle

Saamelaispaliskunnat ry nostaa esiin seuraavia ongelmia ja esityksiä koskien 10 pykälään ehdotettua 3 momenttia:

- 1) Pykälässä ei mainita, saako poroja tuoda paliskuntaan, joka on ylittänyt suurimman sallitun poromäärän.
- 2) Pykälässä tulee mainita, että elävänä myytävät porot tulee ilmoittaa viennin yhteydessä lähtevän paliskunnan poroisännälle, jotta ne tulee merkityksi lähtevän paliskunnan poroluetteloon.
- 3) Jos ei ole tuontilupaa ja porot tuodaan siitä huolimatta paliskuntaan ja lasketaan laitumelle, niin minkä paliskunnan poroluetteloon ne silloin kirjataan?
- 4) Pykälää tulisi muuttaa lisäksi siltä osin, että toiseen paliskuntaan myytävillä/vietävillä teurailla tulisi olla tuontilupa ja siten seuranta, mitä niille tapahtuu.

14 § Paliskunnan kokouksen koolle kutsuminen

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että pykälään sisällytetään edelleen vaihtoehtona kokouksen ilmoittaminen voimassa olevan lain mukaisesti sanomalehdessä, mikäli paliskunta niin päättää. Lisäksi vaihtoehtona tulisi olla, että kokouskutsu voidaan toimittaa henkilökohtaisesti osakkaille vastaanototodistusta vastaan. Tämä voisi olla pienemmissä paliskunnissa toimivin ratkaisu.

Lisäksi Saamelaispaliskunnat ry esittää, että pykälän säännöskohtaisia perusteluja täydennetään alaikäisten paliskunnan osakkaiden osalta siten, että mikäli kokouskutsu päätetään lähettää sähköisesti ja/tai postitse, se lähetetään alaikäisen osakkaan huoltajille, jotka on ilmoitettu paliskunnalle.

Lisäksi Saamelaispaliskunnat ry esittää, että pykälän säännöskohtaisia perusteluja selkeytetään mahdollisuudesta osallistua tietoliikenneyhteyden ja teknisen apuvälineen avulla koskevan vaatimuksen osalta. Onko mahdollisuus osallistua etänä pakko järjestää vai päättääkö siitä esimerkiksi hallitus. Tulisiko viittaus yhdistyslakiin etäosallistumismahdollisuuden osalta lisätä myös pykälään?

15 § Äänestys paliskunnan kokouksessa

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että pykälässä säädettäisiin myös alaikäisten osakkaiden lukuporoilla äänestämiseen liittyvästä käytännöstä. Tämä olisi tärkeää valtakirjakäytännön vakiinnuttamiseksi heidän osaltaan sekä mahdollisissa riitaisissa huoltajuustilanteissa. Jatkotyöstämisen yhteydessä olisi hyvä lisäksi pohtia, onko alaikäisellä osakkaalla esimerkiksi 16-vuotiaana mahdollisuus käyttää puheoikeutta paliskunnan kokouksessa.

16 a § Paliskunnan kokouksen päätösten tiedoksianto

Saamelaispaliskunnat ry nostaa esiin seuraavia ongelmia ja esityksiä koskien ehdotettua 16 a pykälää:

- 1) Ehdotettu tiedoksiantomalli on sekava ensinnäkin sen osalta, mitä mainituilla erilaisilla päätöksillä tarkoitetaan. Niistä olisi hyvä antaa esimerkkejä. Toiseksi ehdotettu tiedoksiantomalli työllistää paliskuntien poroisäntiä ja hallintoa kohtuuttomasti erityisesti isommissa paliskunnissa.
- 2) Saamelaispaliskunnat ry esittää, että osakkaalla tulisi olla velvollisuus selvittää häntä koskevat velvoittavat päätökset. Tällaiset päätökset voitaisiin antaa tiedoksi pyydettyäessä.
- 3) Saamelaispaliskunnat ry esittää, että tulisi harkita erilaisia tapoja antaa velvoittavia päätöksiä tiedoksi. Esimerkiksi päätös teurastussuunnitelmasta voitaisiin lukea ensimmäisen erotuksen yhteydessä tiedoksi tai laittaa nähtäville erotusaidalle.
- 4) Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että poroisännälle tulee kohtuuton vastuu tiedottaa päätöksestä esimerkiksi teurastussuunnitelman osalta, koska jos osakas ei saa tiedoksi velvoittavaa

päätöstä, ei hänen tarvitse noudattaa teurastussuunnitelmaa, minkä johdosta ei tule rästejä. Onko poroisäntä tuolloin vastuussa teurastuksen laiminlyöntimaksusta?

- 5) Lisäksi tiedoksiannosta tulee kohtuuton tilanteessa, jossa esimerkiksi toinen vanhemmista osallistuu kokoukseen mutta toinen taas ei ja heillä on kymmenen lasta eikä kokoukseen osallistuneella vanhemmalla ole ollut valtakirjaa. Tällöinkin tiedoksianto tulee lähettää joka tapauksessa, vaikka käytännössä kaikki ovat saaneet tiedon.
- 6) Pykälän perusteluihin tulee lisätä maininta alaikäiselle osakkaalle tiedottamisesta. Tässäkin huomiota kannattaa kiinnittää mahdollisiin riitaisiin huoltajuustilanteisiin.

21 § Porojen enimmäismäärä

Mikä taho määrittää ja/tai ottaa huomioon sivulla 51 olevassa tekstissä mainitut tilanteet?

*”Pykälän 2 momentin mukaan paliskunnan eloporojen enimmäismäärää asetettaessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että paliskunnan talvilaitumilla laidunnettavien porojen määrä ei ylitä talvilaidunten kestävää tuottokykyä. Sanamuoto vastaisi pitkälti nykyistä, **mutta mahdollistaisi aiempaa paremmin eri paliskuntien talvilaidunkäytössä olevien tosiasiallisten tilanteiden huomioon ottamisen.**”*

21 a § Teurasmäärää koskevan suosituksen antaminen

Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että nyt valmistellaan poronhoitolain muutosta, jonka ei pitäisi vain toistaa hallinto-oikeuksien voimassa olevan lain aikana tekemiä päätöksiä. Näistä päätöksistä suuri osa ei ole edes käynyt linjattavina korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että teurastussuunnitelmakokonaisuuden selkeyttämiseksi tulisi teurastussuunnitelman olla aina velvoittava. Mikäli paliskunta on ns. aliluvussa, teurastussuunnitelma voitaisiin tehdä siinä tapauksessa ns. nollasuunnitelmaksi, eli teurastusprosentti olisi 0. Tällöin olisi tärkeää, ettei ns. nollasuunnitelman toimeenpanon aikana voisi kertyä hyvityksiä. Hyvitysten osalta on huomattavaa, että jos mennään ns. nollasuunnitelmalla lähemmäs suurinta sallittua poromäärää, niin hyvityksiä voisi kertyä satoja jollei jopa tuhansia, jolloin paliskunnan suurin sallittu poromäärä olisi periaatteessa täynnä. Ns. nollasuunnitelman aikana teurastetut porot vähentäisivät rästejä.

22 § Porojen vähentämisestä päättäminen

Keskeiset periaatteet, joita porojen vähentämisestä päättämiseen kuuluu, säilyisivät Saamelaispaliskunnat ry:n näkemyksen mukaan ehdotuksen mukaisina, jollei alapuolella muuta esitetä, ja huomioon, mitä edellisessä pykälässä esitettiin ns. nollasuunnitelmasta.

Ensisijaisen vähentämisperiaatteen eli muiden kuin paliskunnan osakkaiden omistamien porojen määrään kohdistuvasta vähennyksestä Saamelaispaliskunnat ry toteaa, että tällaisten porojen omistajille, jotka ovat esimerkiksi toisesta valtiosta tai vieropaliskunnasta, tulee ensin ilmoittaa porojen viemisestä pois paliskunnan alueelta ja vasta sitten niiden vähennyksestä eli teurastamisesta. Vähentämisperiaate lienee jäänne tilanteesta, jolloin paliskuntien välillä ei ole ollut raja-aitoja tai ei ole ollut mahdollisuutta kuljettaa poroja takaisin omaan paliskuntaan.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että keskeisen periaatteen, jonka mukaan poroja vähennetään niiden määrän mukaisessa suhteessa (eli teurastusprosentti), rinnalle vaihtoehtoiseksi vähentämismalliksi otettaisiin mahdollisuus määritellä sekä pääomalle että vasatuotannolle oma teurastusprosentti. Tämä ottaisi huomioon paremmin erilaiset olosuhteet. Esimerkiksi paliskuntien sisällä vaihtelevista olosuhde-eroista ja petotilanteesta johtuen tasapäistävä teurastusprosentti voi johtaa tilanteeseen, jossa

pääomaa joudutaan käyttämään teurastusvelvoitteen täyttämiseksi, jotta rästejä ei kerry ja teurastuksen laiminlyöntimaksua ei määrätä. Paliskunta siis päättäisi, kumman vähentämisperiaatteen mukaisesti poroja teurastetaan.

22 a § Porojen vähentämisen toimeenpano

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että velvollisuutta vähentää ns. rästiporot tulee ajallisesti lyhentää viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Sama pätesi hyvityksiin. Tämä helpottaisi paliskunnan hallintoa. Lisäksi virheen mahdollisuus pienenesi.

Edellisestä kappaleesta poiketen Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat katsovat, että osakkaan velvollisuus vähentää ns. rästiporot tulee säilyttää viiden seuraavan poronhoitovuoden ajan. Sama pätee hyvityksiin.

40 a § Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen

Saamelaispaliskunnat ry vastustaa ehdotetun pykälän 2 momenttia. Yhdistys katsoo, että viranomais-
tahon lausunnon antamisen tulee riittää, koska 40 c §:n (Suunnitelmaa koskeva seuranta ja raportointi sekä muutokset suunnitelmaan) säännöskohtaisissa perusteluissa mainitaan, ettei ehdotetussa suunnitelmassa katsota olevan kyse julkisen vallan käyttöön liittyvästä tehtävästä. Lisäksi porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat sisältävät ei-julkisia tietoja, joten lausunnon pyytämistä muulta kuin viranomaiselta ei voida siinä tapauksessa edellyttää. Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että paikalliset maa- ja metsätaloutta edustavat tahot ajavat yksityisiä etuja, jotka ovat käytännössä poronhoidolle vastakkaisia ja nämä tahot saisivat paliskuntien keskeisimmät tiedot tietoonsa ja käyttöönsä omaksi hyödykseen ja edukseen koko poronhoitoalueelta. Poronhoitoalue on noin 36 % koko Suomen pinta-alasta. Lisäksi edellä mainitut tahot lausuisivat käytännössä myös porotilojen yksityisistä maista, ja nämä lausunnot olisivat todennäköisesti poronhoitoa vastustavia. Edellä mainitut tahot lausuisivat vielä saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien piiriin keskeisesti kuuluvasta perinteisestä elinkeinosta ja oikeudesta maahan, eikä Saamelaispaliskunnat ry jäsenpaliskuntineen voi missään tapauksessa suostua siihen. Lausunnon pyytämisvelvoite johtaa täysin ennen kuulumattomaan ja kes-
tämättömään tilanteeseen kaikkien saamelaisten perinteisten elinkeinojen yhdenvertaisen harjoittamisen osalta.

Erityisesti Saamelaispaliskunnat ry kiinnittää huomiota siihen, että porojen lisäruokinta ei ole relevantti hoito- ja käyttösuunnitelmaan valittavien toimenpiteiden 1–5 toteuttamisessa, eikä sen tule olla lausuttavien seikkojen joukossa. Lisäksi Saamelaispaliskunnat ry toteaa, että kaikenlaisen lisäruokinnan rajoittaminen kaventaa poronhoito-oikeutta tilanteessa, jossa poronhoito on muun kilpailevan maankäytön sekä ilmastonmuutoksen uhri.

Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että paliskunnat tekevät yksityismailla pysyväisluonteisesta toimimisesta aina sopimukset maanomistajan tai -haltijan kanssa. Sen vuoksi ei ole tarvetta säätää siitä laissa tai pyytää lausuntoja yleisesti maa- ja metsätaloutta edustavilta tahoilta. Saamelaispaliskunnat ry nostaa esille, että voimassa olevassa poronhoitolaisissa on 6 ja 6 a lukujen sisältämät menettelynsä koskien viljelys- ja metsävahinkoja. Näiden tulee riittää edellä mainituille tahoille.

Saamelaispaliskunnat ry muistuttaa elinkeinojen välisestä yhdenvertaisuudesta. Mikäli maa- ja metsätaloutta edustavat tahot saavat lausumisoikeuden, poronhoidolla tulisi olla vastaava suhteessa yksityiseen maa- ja metsätalouteen.

Viimeiseksi Saamelaispaliskunnat ry kiinnittää huomiota siihen, ”[k]oska paliskunnilla ei olisi arkistointivastuuta porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia koskevissa asioissa, yksinomainen vastuu

suunnitelmien arkistoinnista olisi Ruokavirastolla”, ettei millään taholla tulisi olla mahdollisuutta päästä käsiksi hoito- ja käyttösuunnitelmien salassa pidettäviin osioihin edes Kansallisarkiston kautta.

40 b § Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman sisältö

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että vain viranomaislausujan tulisi tarkastella ”*[t]arkoituksenmukaiseksi sen sijaan katsotaan, että vahinkojen estämiseen liittyvät käytännöt kuvataan suunnitelman alkuosassa*” mukaisten toimien vaikuttavuutta.

Saamelaispaliskunnat ry esittää muutettavaksi sivulla 61 olevaa kappaletta kursiiivilla olevien muutosten mukaiseksi:

Toimenpiteen mukainen yhdistyminen tai yhteistyö voisi koskea myös *kyläryhmiä, siidoja*, tokkakuntia tai muita vastaavia porojansa yhdessä hoitavia paliskunnan sisäisiä poronhoitajaryhmiä. Osassa paliskunnista poroja hoidetaan käytännössä siten, että poonhoitajat muodostavat vapaaehtoisuuden *tai saamelaisen poronhoidon siidajärjestelmän* perusteella muodostettuja ryhmittymiä (kuten *kyläryhmät, tokkakunnat taikka siidat*), jotka hoitavat poronhoitotyöt ryhmään kuuluvien kesken. Poronhoitolain 41 §:ssä on säännöksiä porojen ottamisesta hoidettavikseen sekä laidunalueiden määrittelystä tätä varten.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että se otetaan mukaan valmistelemaan Ruokaviraston antamia tarkempia määräyksiä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelman esitystavasta sekä suunnitelman laatimisessa käytettävistä lomakkeista, ml. hyvitys- ja rästilomakkeet sekä elo-/teurasporojen tuontilupa-/vientilomakkeet. Saamelaispaliskunnat ry edellyttää, että edellä mainitut asiakirjat käännetään myös inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kielille saamen kielilain mukaisesti.

40 c § Suunnitelmaa koskeva seuranta ja raportointi sekä muutokset suunnitelmaan

Ehdotetun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa referoidaan Reflek Oy:n selvitystä sekä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmien pilotointihankkeen loppuraporttia. Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että niiden tulokset ovat suurelta osin spekulatiivisia ja suorastaan mitättömiä, koska paliskunnilla ei ole ollut tiedossa nyt poronhoitolakiin ehdotettavia pykäläiä, jotka ovat täysin erilaiset kuin mitä edellä mainittujen hankkeiden aikana on ollut linjattuna.

52 a § Teurastuksen laiminlyöntimaksu

Saamelaispaliskunnat ry esittää ensisijaisesti, että teurastuksen laiminlyöntimaksun sijaan paliskunnan osakkaalle voitaisiin määrätä uhkasakko, jos hän ei noudata 22 §:ssä tarkoitettua paliskunnan päätöstä. Saamelaispaliskunnat ry esittää toissijaisesti, että teurastuksen laiminlyöntimaksu olisi kohtuullinen ja sen sijaan osakkaalle määrättävä uhkasakko voisi olla merkittävä, jos osakas ei hoida pois rästejään.

Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että Ruokaviraston teurastuksen laiminlyöntimaksua koskevasta päätöksestä puuttuu valitusmahdollisuus. Valituksen vuoksi Ruokaviraston päätöstä ei saa panna toimeen, jotta tilanne ei muutu kohtuuttomaksi osakkaalle. Lisäksi ennen päätöksen tekemistä Ruokaviraston tulee kuulla paliskunnan osakasta.

Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että teurastuksen laiminlyöntimaksun tulkinnan ja toimeenpanon epäselvyyttä lisäävät sitä koskevat erilaiset määräajat kaksi, kolme ja viisi vuotta, kolmen prosentin sääntö sekä hyvitysten ja rästien kertyminen tai kertymättä jääminen (vrt. suositusluonteinen / velvoittava teurastussuunnitelma).

Ks. myös lausunnon luku 7 Teurastuksen laiminlyöntimaksun oikeudelliset epäselvyydet.

Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat katsovat, että 52 a § tulee olla lausuttavana olevan hallituksen esitysluonnoksen mukainen. Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat eivät yhdy myöskään tämän lausunnon lukuun 7.

Siirtymäsäännös

Sivulla 70 olevan ehdotuksen mukaan ”[e]dellytyksenä rästien siirtämiselle olisi lisäksi, että siirrettävät rästit eivät olisi kolmea vuotta vanhempia. Määräajan säätäminen selkeyttäisi siirtymäsäännöksen soveltamista. Velat ja muut velvoitteet vanhenevat määräajassa. Yleinen vanhentumisaika on velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) mukaan kolme vuotta.”

Käsivarren ja Näkkälän paliskunnat katsovat, että tämä olisi takautuvaa lainsäädäntöä, eikä siksi kolmena edellisenä vuonna kertyneitä rästejä voida siirtää uudistettuun lakiin. Huomion arvoista on myös se, että hyvityksistä ja rästeistä ei säädetä voimassa olevassa poronhoitolaissa. Lisäksi on täysin mahdotonta tietää, minä vuonna rästit ovat kertyneet ja miten ne on kussakin paliskunnassa laskettu. Yksi vaihtoehto voisi olla, että laki tulisi voimaan tilanteessa, jossa hyvitykset ja rästit ovat nollautuneet.

Hammastunturin, Lapin, Muddusjärven, Muotkatunturin, Näätämön, Paatsjoen, Sallivaaran ja Vätsärin paliskunnat sekä Suomen porosaamelaiset ry katsovat, että olemassa olevat hyvitykset ja rästit siirtyvät lain voimaan tulon hetkellä sellaisinaan. Vaikka on todennäköistä, että hyvitysten ja rästien laskemisessa on eri paliskunnissa tällä hetkellä toisistaan poikkeavia laskentatapoja, ne kuitenkin lasketaan saman paliskunnan sisällä samalla tavalla. Siirtyvät hyvitykset ja rästit ovat voimassa lain voimaan tullessa seuraavan kolmen poronhoitovuoden ajan. Siirtyviin hyvityksiin ja rästeihin sovelletaan, mitä voimaan tulevassa laissa niistä säädetään.

Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat katsovat, että olemassa olevat hyvitykset ja rästit siirtyvät lain voimaan tulon hetkellä sellaisinaan. Vaikka on todennäköistä, että hyvitysten ja rästien laskemisessa on eri paliskunnissa tällä hetkellä toisistaan poikkeavia laskentatapoja, ne kuitenkin lasketaan saman paliskunnan sisällä samalla tavalla. Siirtyvät hyvitykset ja rästit ovat voimassa lain voimaan tullessa seuraavan viiden poronhoitovuoden ajan. Siirtyviin hyvityksiin ja rästeihin sovelletaan, mitä voimaan tulevassa laissa niistä säädetään.

7 Teurastuksen laiminlyöntimaksun oikeudelliset epäselvyydet

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että ehdotettuun teurastuksen laiminlyöntimaksuun (52 a §) liittyy useita oikeudellisia epäselvyyksiä. Maksun oikeasuhtaisuus ja tarkoituksenmukaisuus ovat ongelmallisia erityisesti perustuslain 15 §:n omaisuudensuojan näkökulmasta.

Maksun suhde niin sanottuihin teurasrästeihin jää sekä lakitekstissä että hallituksen esityksen perusteluissa epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi. Lisäksi maksun yhteyttä poronhoitolakiesityksen 21 a §:n mukaisen suositusluonteisen ja 22 §:n mukaisen pakollisen porojen vähentämisen välisiin erotteluihin

on lakiehdotuksessa avattu puutteellisesti. Tämä heikentää oikeusvarmuutta, koska sääntelyn kohteena oleva poronhoitaja ei voi ennakoida oikeudellista seuraamusta luotettavasti.

Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta ongelmallista on se, ettei ole osoitettu, että vastaavaa seuraamusmaksumenettelyä olisi muissa kansallisissa alkutuotantoelinkeinoissa. Tämä herättää kysymyksen siitä, miksi yksittäisiä poronhoitajia kohdellaan mahdollisesti ankarammin. Lisäksi maksun määräämiseen liittyvä harkintavalta on jätetty epäselväksi, mikä voi johtaa epätasa-arvoiseen kohteluun. Esimerkiksi poikkeukselliset luonnonolosuhteet tai tuotanto-olosuhteet eivät välttämättä vaikuta maksun määräämiseen, mikä on ongelmallista suhteellisuusperiaatteen kannalta. Seuraamusmaksu ei myöskään ota huomioon poronhoitajien taloudellista asemaa tai erityisryhmien, kuten nuorten, aloittelevien poronhoitajien tai saamelaisten, tilannetta. Maksun kiinteä rakenne (450 €/poro) kohdistuu samalla tavalla kaikkiin, riippumatta toiminnan laajuudesta tai kantokyvystä. Tämä voi epäsuotuisasti vaikuttaa esimerkiksi perustuslain 17.3 §:n mukaiseen saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan, johon poronhoito kuuluu olennaisena osana.

Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat eivät yhdy tämän lausunnon lukuun 7.

8 Saamelaispaliskunnat ry:n huomiot muista muutettavista laeista

Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa jälleen, että lain maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista 14 §:n mukaisen porotalouden tuen menettäminen 3 %:n säännön jälkeen yhdessä teurastuksen laiminlyöntimaksun kanssa johtaisi tuplasanktion. Tämänkin vuoksi yhdistyksen esittämä ensisijainen uhkasakkomenettely estäisi tuplasanktion.

Sama koskee lain porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista mukaisen paliskunnan investointituen menettämistä, jolloin osakas saattaisi joutua kolmen eri sanktion piiriin.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että lain porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista 10 a §:n mukaisen poronhoitolain velvoitteiden noudattaminen säännöskohtaisista perusteluista poistetaan sivulla 71 oleva lauseen loppuosa ”*että sen laatimiseen liittyvät kuulemis- ja lausuntopyyntömenettelyt olisi laiminlyöty*” edellä mainituin perustein. Lisäksi yhdistys huomauttaa, että paliskunnille on täysin mahdotonta tietää, mitä ovat oman alueensa paikalliset maa- ja metsätaloutta edustavat tahot.

9 Saamelaispaliskunnat ry:n huomiot 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys -lukuun

Saamelaispaliskunnat ry olettaa, että sivulla 73 12.1 Omaisuuden suoja -luvun ensimmäisen kappaleen sanan tulisi olla [p]oronhoito-oikeus eikä poronhoito.

”Poronhoito, joka koskee porojen laiduntamista maan omistus- ja hallinto-oikeudesta riippumatta, on merkityksellinen suhteessa perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädettyyn omaisuudensuojaan, joka sisältää lähtökohtaisesti vallan hallita, käyttää ja hyödyntää omaisuuttaan haluamallaan tavalla sekä vallan määrätä siitä...”

Sivulle 74 Saamelaispaliskunnat ry esittää seuraavaa kursiivilla merkittyä muutosta:

Ns. porojen [v]apaa laidunnusoikeus sisältää poronhoidon harjoittamisen poronhoitolain mukaisesti, kattaen erityisesti porojen vapaan kulun ja ravinnonhankinnan maastossa. Omistus- ja hallinto-oikeuteen sekä mm. maatalouteen kohdistuvien haittojen minimoimiseksi ja kompensoimiseksi poronhoitolaissa on säädetty alueista, joille porojen pääsy on estettävä paimentamalla ja tarvittaessa aitaamalla, sekä säädetty paliskunnalle velvollisuus korvata näillä alueilla aiheutuneita vahinkoja lähtökohtaisesti tuottamuksesta riippumatta ja täyden korvauksen periaatteen mukaan. Saamelaisten kotiseutualueella maanomistajan ja -haltijan suoja on rajoitetumpi kuin muulla poronhoitoalueella.

Saamelaispaliskunnat ry katsoo, että 12.3 Yhdistymisvapaus -luvussa tulisi ennemmin käsitellä paliskuntien pakkojäsenyyttä Paliskuntain yhdistyksessä, minkä pitäisi olla merkittävämpi kysymys kuin osakkaan kuuluminen paliskuntaan.

Saamelaispaliskunnat ry esittää, että 12.4 Saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana -lukua täydenneen ehdotetun poronhoitolain 1 a §:n osalta.

Lisäksi 12.4 Saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana -luvussa on täysin väärä rinnastus saamelaisen perinteisen kalastuksen ja poronhoidon välillä:

*”... Se, että poronhoito-oikeus ei poronhoitolain mukaan rajoitu ainoastaan saamelaisten kotiseutualueelle tai saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkittyihin saamelaisiin, on perusteltua ottaen huomioon jaksossa 11.1 mainittu poronhoito-oikeuden historiallinen tausta sekä edellä mainitut perustuslakivaliokunnan kannanotot, **jotka liittyvät poronhoitoalueen muissa osissa asuvien saamelaisten aseman turvaamiseen** ja siihen, ettei alkuperäiskansaa suojaavien säännösten piiriin kuuluvien henkilöiden joukko ole välttämättä yksiselitteinen.”*

Edellä lihavoitu tulkinta ei ole mahdollinen ensinnäkään siksi, että saamelaista poronhoitoa harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella ja sitä ei voi harjoittaa kausiluonteisesti kuten kalastusta, vaan poronhoito vaatii ympärivuotista läsnäoloa. Toiseksi poronhoito on suljettu perinteinen elinkeino, mitä kalastus taas ei valtaosassa tapauksia ole. Saamelaiseen poronhoitoon on mahdollista päästä mukaan vain joko syntymällä saamelaiseen poronhoitajaperheeseen tai avioliiton kautta. Kolmanneksi Saamelaispaliskunnat ry viittaa YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisuun Kitok vs. Sweden, jonka mukaan edes samebyhyn¹¹ aiemmin kuulunut saamelainen henkilö ei voinut palata takaisin entisen samebynsä jäseneksi. (Communication No. 197/1985, CCPR/C/33/D/197/1985) Toisin sanoen saamelaisella henkilöllä, jolla ei ole mitään yhteyttä kyseessä olevaan saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevaan paliskuntaan ja/tai kyläryhmään/siidaan/tokkakuntaan, ei ole subjektiivista oikeutta päästä paliskunnan ja/tai kyläryhmän/siidaan/tokkakunnan osakkaaksi, eikä se heikennä saamelaisen henkilön oikeutta ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan. Neljänneksi poronhoitolain 9 §:n § momentin mukaan *”[p]oronhoitoalueella asuvalla poronomistajalla on oikeus saada poronsa hoidetuksi sellaisen paliskunnan alueella, joka kokonaan tai osittain sijaitsee hänen kotikuntansa alueella.”* Tämän pykälän nojalla samankaltainen tilanne, mikä kalastusta koskevassa tapauksessa on ollut, ei myöskään ole mahdollinen.

Sivulle 80 Saamelaispaliskunnat ry esittää seuraavaa kursiivilla merkittyä muutosta:

¹¹ eli paliskuntaan

Perustuslakivaliokunta on poronhoitolain säätämisen yhteydessä todennut, että osassa paliskunnista poroja hoidetaan perinteisesti jakautuneina *kyläryhmiin/siidoihin/tokkakuntiin*. Valiokunnan mukaan paliskuntajohtoisen poronhoitomallin toteuttamisessa ei tämä huomioon ottaen välttämättä pidä pyrkiä täysin yhdenmukaiseen järjestelyyn. (PeVL 3/1990 vp, s. 3) Myös nykyisin joidenkin paliskuntien rooli on käytännössä melko rajoittunut, kun poronhoitotöitä suoritetaan *kyläryhmissä, siidoissa, tokkakunnissa*, jotka ovat poronomistajien ja perhekuntien vapaaehtoiseen sopimiseen perustuvia liittoumia. Näiden toiminta on ollut mahdollista paliskuntien sisällä, vaikka siitä onkin joiltakin osin aiheutunut sisäisiä haasteita. Sitä mahdollisuutta ei kuitenkaan katsota olevan, että järjestäytyneen poronhoidon edellyttämä paliskuntaan perustuva hallintorakenne korvattaisiin näillä kokoonpanoltaan jokseenkin joustavilla ryhmillä.

Yllä mainittuun kappaleeseen Saamelaispaliskunnat ry huomauttaa, että haasteet ovat pikemminkin johtuneet siitä, että paliskuntajärjestelmä on tullut saamelaisen poronhoidon siidajärjestelmän tilalle, mitä on säädelty saamelaisten lakien ja tapaoikeuden pohjalta. Huomattavaa on, että Norjassa poronhoitolaki huomioi siidajärjestelmän. Poronhoitolakia tulisi tarkastella tulevaisuudessa nimenomaan siitä näkökulmasta, miten saamelainen poronhoito siidajärjestelmineen saataisiin tunnistettua paremmin. Toisaalta saamelaisen poronhoidon siidajärjestelmä kuuluu nykyiselläänkin perustuslain 17.3 §:n suojan piiriin.

Enontekiöllä, Inarissa, Utsjoella ja Vuotsossa 16.6.2025

Tiina Sanila-Aikio
puheenjohtaja, Saamelaispaliskunnat ry

Jarmo Haataja
poroisäntä, Hammastunturin paliskunta

Vesa Länsman
poroisäntä, Kaldoaivin paliskunta

Lars-Jona Valkeapää
poroisäntä, Käsivarren paliskunta

Nilla Hirvasvuopio
poroisäntä, Lapin paliskunta

Leo Aikio
varaporoisäntä, Muddusjärven paliskunta

Janne Kitti

poroisäntä, Muotkatunturin paliskunta

Hannu Ranta
poroisäntä, Näkkälän paliskunta

Wille Feodoroff
poroisäntä, Näätämön paliskunta

Petri Hänninen
poroisäntä, Paatsjoen paliskunta

Hannu Valle
poroisäntä, Paistunturin paliskunta

Iisko-Henrik Näkkäläjärvi
poroisäntä, Sallivaaran paliskunta
puheenjohtaja, Suomen porosaamelaiset ry

Tuomas Semenoff
poroisäntä, Vätsärin paliskunta

Lausunnon 7 Teurastuksen laiminlyöntimaksun oikeudelliset epäselvyydet -luvun valmisteluun on osallistunut OTM Oula-Antti Labba.

Saamelaispaliskunnat ry:n hallitus on hyväksynyt lausunnon sähköpostitse 16.6.2025.

Tiedoksi

Saamelaiskäräjät info@samediggi.fi

LIITE

Porojen vähentämisestä päättämisen ja vähentämisen toimeenpanon keskeiset periaatteet

- Teurastussuunnitelma on aina velvoittava.
- Paliskunta päättää
 - 1) muiden kuin paliskunnan osakkaiden porojen vähentämisestä
 - 2) paliskunnan osakkaiden yli 500 poron enimmäismäärän ylittävien porojen vähentämisestä
 - 3) käyttääkö se vähennysten eli teurastussuunnitelman perusteena porojen määrän mukaisista suhdetta (teurastusprosentti) **vai** määrittelee se sekä pääomalle että vasatuotannolle omat teurastusprosenttinsa
 - 4) käyttääkö se vähennysten eli teurastussuunnitelman perusteena joko viimeksi vahvistetun poroluettelon mukaisia poromääriä **vai** kuluvan vuoden poromääriä (reaaliaikainen teurastussuunnitelma)
 - 5) erityisestä syystä, että paliskunnan osakkaan porojen määrää ei tarvitse vähentää, jolloin vastaava määrä määrätään vähennettäväksi muilta poronomistajilta heidän porojensa määrän mukaisessa suhteessa (esim. nuorten poronhoidon edistäminen)
 - 6) että porojen määrän mukaisesta suhteesta poiketaan siltä osin kuin se on välttämätöntä siitoshirvaiden riittävän määrän turvaamiseksi.
- Paliskunta voi päätöksessään määrätä, että se toimeenpanee vähentämisen paliskunnan järjestämissä poroerotuksissa niiden poronomistajien puolesta, jotka eivät itse vähennä porojensa määrää.
- Osakas on vastuussa porojensa vähentämisestä paliskunnan päätöksen mukaisesti.
- Vähennetyksi poroksi katsotaan
 - teurastettu poro
 - myyty eloporo (10.3 §)
 - muutoin tuhoutunut poro (esim. auton alle jäänyt poro, pedon tappama poro).
 - Paliskunta päättää, minkälainen käytäntö erotuksen ulkopuolella teurastetun poron todentamisessa on.
- Jos osakas vähentää poroja enemmän teurastussuunnitelmaansa nähden, kertyy niistä hyvityksiä, joista paliskunta pitää kirjaa.
 - Hyvitykset säilyvät **kolmen**^[A1]/**viiden**^[A2] seuraavan poronhoitovuoden ajan.
 - Hyvityksiä käytetään vanhimmasta alkaen.
 - Hyvityksiä voi käyttää teurastussuunnitelman toteutukseen kolmen seuraavan poronhoitovuoden ajan.
- Jos osakas ei ole vähentänyt porojaan paliskunnan päätöksen mukaisesti, kertyy vähentämättä jääneitä poroja eli rästiporoja, joista paliskunta pitää kirjaa.
 - Velvollisuus vähentää kertyneet rästiporot säilyy **kolmen**^[A3]/**viiden**^[A4] seuraavan poronhoitovuoden ajan.
 - Rästiporoja vähennetään vanhimmasta alkaen.

Jos paliskunta on (huomattavassa) aliluvussa

- Paliskunta voi päättää ns. teurastuksen nollasuunnitelmasta, jossa teurastusprosentti on 0.
- Ns. teurastuksen nollasuunnitelman aikana vähennetyt porot eivät kerrytä hyvityksiä.
- Jos osakkaalla on edellisestä kolmelta^[A5]/viideltä^[A6]poronhoitovuodelta kertyneitä rästejä, vähennetyt porot ”nollaavat” rästejä.

Jos paliskunta on lähellä suurinta sallittua eloporomäärää tai yliluvussa

- Ks. ensimmäisen sivun periaatteet

Sanktio vähentämättä jääneistä poroista eli rästiporoista

- Jos osakas ei ole vähentänyt porojaan paliskunnan päätöksen mukaisesti, kertyy vähentämättä jääneitä poroja eli rästiporoja, joista paliskunta pitää kirjaa.
 - Velvollisuus vähentää kertyneet rästiporot säilyy kolmen^[A7]/viiden^[A8]seuraavan poronhoitovuoden ajan.
 - Rästiporoja vähennetään vanhimmasta alkaen.
- Mikäli osakkaan rästiporojen määrä ylittää 3 %, paliskunta ilmoittaa niistä Ruokavirastolle.
- SPLK:t ry:n ensisijainen esitys on, että Ruokavirasto määräisi osakkaalle uhkasakon vähentämättä jääneistä rästiporoista.
- SPLK:t ry:n toissijainen esitys on, että Ruokavirasto määräisi osakkaalle kohtuullisen teurastuksen laiminlyöntimaksun ja sen jälkeen merkittävän uhkasakon vähentämättä jääneistä rästiporoista.^[A9]